

Ljubljana, 8./VI. 1922. — II./23.

Emil D. Stefanović
lastnik in odgovorni urednik

Mezdno gibanje rudarjev pri Trboveljski premogokopni družbi.

Dne 2. junija t. l. so se vršili pregovori med Trboveljsko družbo in delavskimi zastopniki v dvorani knjižnice pokrajinske uprave v Ljubljani. Predsedoval je rudarski glavar ing. Stergar. Pokrajinsko vlado je zastopal g. dr. Bogataj, ministrstvo za socialno politiko g. dr. Skubic, delavsko zbornico g. dr. Likar, družbo sta zastopala ravnatelj Skubic in Heinrich, delavstvo je zastopalo 24 delegatov, deloma zastopnikov II. rud. skupine, deloma funkcionarjev strok. org. »Zveze rud. del.«, ki je tudi predala zahteve.

V začetku razprave rudarsko glavarstvo ni hotelo pristati na to, da se oficijelno razpravlja z zastopniki strok, organizacije in je moralo to stališče opustiti vsled enotnega odločnega nastopa vseh delavskih zastopnikov. Omeniti moramo, da rudarsko glavarstvo ni podalo podobnega protesta proti prisotnosti g. inž. Šukljeta, ki je zastopal zvezo industrijcev. Trboveljska družba je takoj v začetku poudarjala, da sploh ne pristane na nobena pogajanja, dokler ji ne plača drž. železnica diferenco na premog po novih cenah, ki jih je družba določila v januarju t. l. ter da je pripravljena zvišati mezde delavstvu šele tedaj, če ji dovoli vlada še ponovno zvišanje cen premoga. In sicer je družba pripravljena v tem slučaju dovoliti delavstvu zvišanje mezd za ca. 10 kron na dan, med tem ko bi družba s tem dvakratnim zvišanjem premogovnih cen zaslužila težke milijone ter bi povzročila 25% do 50% zvišanje cen življenjskih potrebščin in bi tako položaj rudarjev bil še slabši, kakor pa je sedaj. Rudarsko glavarstvo je, čeprav prikrito, šlo delodajalcem na roko s tem, da je zahtevalo, da se ugotovi, čeprav bi sicer pogajanja končala brez pozitivnega rezultata, da so se od januarja t. l. cene življenjskih potrebščin zvišale za ca. 10 K 71 vin. na dan za osebo in stavi predlog, da bi se ta vsota na vsak način delavcem izplačala, kar smatra za posredovalni predlog. Delavci so izjavili, da jim je popolnoma nemogoče, pristati na ta predlog, ker so njih potrebe veliko večje, ker se je eksistenčni minimum zvišal tako, da resnični zaslužek zaostaja za njim za približno 50%. To se lahko ugotovi s tem, da se na eni strani izračuna eksistenčni minimum za delavce na novo (glej članek o Trb. premogokopni družbi v našem listu!) in če se ravno tako ponovno ugotove produktijski stroški Trb. družbe. Omeniti moramo, da prodajajo državni rudniki svoj premog za 40 do 50% bolj poceni kakor Trb. družba in vendar so rudarji plačani v držav-

nih rudnikih v Velenju in Zabukovci boljše, ker dobivajo življenjske potrebščine po zelo nizki ceni. Gospodarstvo Trb. družbe ni v redu. Tako stoji na primer v Trbovljah samih 11 lokomotiv na prostem, ki nimajo nad seboj nobene strehe in vsled dežja rjavijo in so večno v popravilu ter tako stanejo dandanes ogromne svote. Ravno tako rjave ogromne količine železnega in drugega materiala na kupih po raznih krajih, kar je tudi velikanska izguba. Gospodje, kaj so temu morda tudi delavci krivi? Po delavnicah in obratih ter na pazniških mestih je cela vrsta oseb brez najmanjše kvalifikacije, pa menda ne po delavski krivdi.

Državni rudniki imajo dobiček, čeprav prodajajo premog za polovico bolj po ceni kakor družba. Kam gre pač velikanski dobiček Trbov. družbe. Delavci od njega nimajo nič razen tega, da morajo lačni delati pri vili, ki jo je družba zgradila za dva dunajska akcionarja, ki prideta morda enkrat v desetih letih v Trbovlje. Za njih se krase vrtovi, naplavajo pota že dve leti in stroški za to delo znašajo mesečno okoli 250.000 K, dočim na drugi strani lačni rudarji stanujejo po štalah. Kje je pač vzela družba, ta ubožica, ki dela po lastni izjavi brez profita, denar za to vilo, ko stane brez delavskih mezd le material čez 16.000.000 kron.

Družba je razbila pregovore in delavci nečejo in ne morejo prevzeti odgovornost za posledice, ki bi mogle iz tega nastati.

Pripomnili bi pa še zagoneten slučaj v Hrastniku, kjer je izginilo v noči 100 kg dinamita. Najbolj čudno pri tem je pa to, da je Wertheimerica bila razbita, da so pa glavna vrata poslopja bila odprta s ključem in da je po zatrdilu izvedenca nemogoče, da bi ta ključ kdo ponaredil, ne da bi imel ključavnice obenem v roki. Še bolj čudno pa je, da je od bank podpirano glasilo naših kapitalistov »Jutro« imelo o tem dogodku, ki se je izvršil v noči, okoli 2. ure po polnoči jutraj že poročilo in ga je spravljalo v zvezo z rudarskim mezdnam gibanjem. Na vsak način je to zelo misteriozno, ta kraja dinamita tik pred pogajanjem in nagla razlaga v »Jutru«. Zahtevamo od oblasti, da to stvar natančno preiščejo, ker strokovno organizirano delavstvo ogorčeno odklanja nesramna namigavanja »Jutra« in zahteva, da se stvar od državnih oblasti natančno preišče. »Jutro« naj raje prešteva solde, ki jih je dobilo po Praprotnikovi zaslugi, pošteno delavstvo pa naj pusti pri miru.

»Naša ustava (t. j. ustavni projekt hrvatske republikanske seljaške stranke) vam daje na to najboljši odgovor. Še-le delavsko gibanje je odkrilo človeštvu nove smeri in nove vidike. Dokler se ni pojavilo delavsko gibanje, je bila beseda »demokracija« samo evfemizem, t. j. fraza.

Toda delavsko gibanje je krenilo in je moralo kreniti na tako pot, ki je pripeljala do permanentne (stalne) meščanske vojne, kjerkoli je bila buržuazija dovolj močna kot n. pr. v Franciji.

Delavstvo ne sme odnehati, a buržoazija noče odnehati. Samo za sebe ni delavstvo nikjer dovolj močno, da z drugačnim načinom kot z diktaturo prevzame oblast. Vporabi diktaturo pa pomeni, izzvati proti sebi koalicijo buržoazije celega sveta. Takega eksperimenta se je lahko lotil samo veliki ruski medved, bolje rečeno slon, ki ga ni mogel z uspehom zgrabiti britanski kit. Pri majhnem narodu bi mogla metoda diktature dovesti od strani sosednih buržuaznih držav do popolnega uničenja. Vsled tega premisleka se je za najzavednejši del delavstva (komunisti, kolektivisti) takoj postavil problem poiskati si zaveznika izven samega delavstva in izven buržoazije, to se pravi pri kmetih.

Toda s političnega stališča so bili kmetje tekom tisoč let samo masa, ker niso imeli svoje politične misli. Kmetje niso nikdar bili v stanu speljati revolucije, ampak samo revolte (punte). Izvzeti moram tu, kolikor je meni znano, le hrvatske kmete, ki so pod Matijo Gubcem vzdignili sicer neuspešno, vendar pravo revolucijo.

Svetovna vojna je vdihnila kmetom celega sveta nekaj idealnih in zelo praktičnih vodilnih misli, v katere so zadobili globoko prepričanje.

Te so:

1. Da je militarizem, ki je delavcem in kmetom vsiljen, največja sramota in zločin za človeštvo.
2. da je monarhija po svetovni vojni nemogoča brez militarizma.
3. da država ne sme biti organ oblasti (privilegij lenuštva), ampak organ gospodarskega reda.
4. da volilni listek v rokah kmeta in delavca sam na sebi ne pomeni ničesar, če ga vporabi samo vsakih par ali še več let. Ljudstvo mora biti neprekidno suvereno, t. j. vedno mora imeti dejansko vso oblast v rokah in da vselej lahko vsakogar nastavi ali pa odstavi.
5. da je najdragocenejša stvar človek, da se ljudje ne smejo soditi po jeziku, ki ga govorijo, ampak po mislih.
5. Svetovna vojna je pri kmetih in delavcih uničila medsebojno sovražstvo, imperializem in šovinistični nacionalizem. Narodnost je samo

naravni okvir za socialno udejstvovanje človeka.

Kmet s temi mislimi in s tem prepričanjem je postal naravni zaveznik delavstva in problem je v tem, da v bodoče ne vodi kmetov več buržuazija, ampak da se vodijo sami v sporazumu z delavstvom.

Kaj ni Francija zato zadnja dežela na svetu, ker je tam kmet najmanj samostojen in je politično popolnoma orodje buržoazije?

Rusija pa ima danes vlado kmetov in delavcev ne samo po svojem imenu, ampak tudi v dejanju. Delavska revolucija je dala in zagotovila kmetu zemljo.

Na vprašanje, kaj misli o zakonu o zaščiti države, je Stjepan Radić odgovoril:

»To ni zakon, ampak brezzakonje, ena največjih norosti, kar jih je buržuazija dosedaj napravila. Vladajoča buržuazija ni po ničemer dovolj močna, še manj pa pametna, da ubije delavstvo. »Zakon« je doživel popolen polom. Od delavskega ekspanzivnega gibanja je buržuazija proti svoji volji napravila intenzivno in ga s tem učvrstila. Naš kmet bi rekel: »Hoteli so, da ostane vinska trta sama brez obdelovanja. Trta je postala divja zelenika, ki rodi silno kislo grozdje, iz njega pa pride še kislejše vino. To kislo vino bo buržuazija, ki ga je sama pridelala, tudi sama popila.«

Končno je dal Radić na vprašanje, kaj misli o sovjetski Rusiji, sledeči odgovor:

»Ruski problem je svetovni problem. Tako so ga Rusi tudi sami razumeli. Kdor ga smatra z ozkega kramarskega stališča, ta Rusijo ali pretirano hvali ali noro blati.

Uspehi ruske revolucije so vendar ogromni. Naj jih omenim le par:

1. Carizem je odslej nemogoč v Rusiji. Kaj to pomeni za civilizacijo, bi lahko povedali Fini, Poljaki, Kavkazci in tudi mi na Balkanu bi lahko kaj pristavili.

2. Ves mohamedanski svet je prvič v zgodovini pripoznal, da obstoji zanj duševni voditelj v Evropi. To je jasno dokazal kongres vzhodnih narodov v Baku, ki se ga je udeležilo 1400 delegatov.

3. Danes se cela Azija prostovoljno zbira okoli sovjetske Rusije, dočim je carji s silo niso mogli pridobiti.

Kako se od Rusije n. pr. razlikuje Amerika, ki je danes reakcionarna dežela in kaj drugega tudi ne more biti, ker je neke vrste povečana Francija. Tudi v Ameriki ni svobodnega kmeta, ampak ga ima buržuazija čisto v svojih rokah.

Mi mali slovanski narodi moramo biti na strani Rusije in to vedno ožje, ker je ona res napredna dežela.

Če si bil prej z Rusijo, si bil proti civilizaciji, če si pa sedaj z Rusijo, si za civilizacijo.

Radić o Rusiji.

V zadnjem času se je začelo tudi v Sloveniji širiti republikansko gibanje, zlasti med kmeti na Štajerskem. Ker zavzema to gibanje vedno širše dimenzije in utegne postati precejšen političen činitelj in ker je na drugi strani jasno, da ima

Radić velik moralen vpliv na to gibanje, je naš urednik poiskal Radića v Zagrebu, da vidi, kakšno stališče zavzema napram delavstvu in delavskemu gibanju.

Na to vprašanje je Radić odgovoril dobesedno sledeče:

„DELAVSKE NOVICE“ izhajajo vsak petek.

Uredništvo in upravnništvo: Turjaški trg 2.

Letna naročnina . . . . . 120 K
mesečna naročnina . . . . . 12 K

Posamezna številka 3 K.

Na naslov Trboveljske premogokopne družbe in v vednost širše jugoslovanske javnosti.

III.

Vsled tega, če bi mi zahtevali za eno delavsko družino stanovanje iz najmanj dveh sob, od $3\frac{1}{2}$ m² in 2:60 metrov višine, ter eno kuhinjo z najpotrebnejšimi prostori, bili bi zelo skromni, ker tudi tedaj stojimo pod minimom. Taki dve sobi imajo 63:7 kubičnih metrov, dočim dva odrasla človeka in dva otroka potrebujejo 75 m³. Tega stanovanja v današnjih razmerah ni mogoče dobiti za 200 K in to le izven centra in s posebno odškodnino za odstopanje, katera sega v tisoče.

Potrebno je torej 4 članski družini mesečno za stanovanje 200 kron, dobiva pa od družbe 25 kron in je razlika od 175 kron mesečno, ali 6 kron dnevno.

Glede slabih in neurejenih stanovanj se sklicujemo na zapisnik komisije v svrhu ugotovitve sanitarnih nedostatkov, katera je delovala v Trbovljah dne 27. februarja 1922.

Kurjava in razsvetljava.

Pri nas se v poslednjih dveh do treh letih o izdatkih za kurjavo v pravem smislu besede ne da govoriti. Drva se potrebujejo poglavito za kuho. Po zimi se hrana kuha v sami sobi za stanovanje ali se pa vrata v kuhinjo drže cel čas odprta, da bi se v istem času z enim izdatkom segrela soba za spanje. Brez dvoma je, da je to najbolj nezdruvo, ker v sobi delavec s svojo družino sprovede najmanj eno tretjino svojega veka, če ne tudi dobro polovico in na ta način v taki sobi nikdar ni svežega zraka. Razen tega gre vsa para iz kuhinje v sobo in se zgosti po mrzlem zidovju. Zidovje in celo stanovanje postane radi tega vlažno, posledice vlažnega stanovanja so vsakemu dobro znane (anemija, škrofuloza, jetika, revmatizem). Radi tega je mnogokrat slučaj, da suho in zdravo stanovanje uničuje ravno tako, kakor vlažno.

Družine se čudijo, zakaj so jim otroci malokrvni in včasih dobijo tudi škrofule, čeprav imajo suho in zdravo stanovanje in zadosti solnca. Vzrok temu je kuhinjsko izparjevanje vlažnega in dušljivega zraka. Razume se, da je prebivalec takega stanovanja samo na videz temu kriv, ker je primoran radi štedenja na kurjavi izkoriščati toploto kuhinje. Radi draginje kurjave primoran je delavec, da izbira od dveh manjše zlo, t. j. da v mrzli sobi drhti od zime, da prežeba in od tega zboli, ali da v sobi trpi tople, dušljiv, vlažen in nezdrav zrak, kateri ima za njega polagoma nevarne posledice.

Na tak način kuri naš delavec svoje stanovanje po zimi. Za tako kurjavo s skrajno štednjo drv pri kuhanju jedil, ena delavska družina, ki bi recimo imela dve sobi in kuhinjo, potrebuje najmanj 12 kubičnih metrov drv na leto, katera z dovozom in sekanjem veljajo 300 kron.

Za razsvetljava je potrebno najmanj 22 litrov petroleja po 22 kron, t. j. 484 kron, in k temu še za treske za podkuriti najmanj mesečno 80 K ali letno 960 kron. To je še manj kakor minimum. Če je razsvetljava električna, bi pri današnji draginji stali samo dve žarnici še več, kajti po malih stanovanjih se ne postavljajo ure za izmero toka, nego se plača pavšalno. Da se nam ne bo predbacivalo namenoma napisane velike izdatke, računali bomo s petrolejsko razsvetljava, pri kateri je mogoče več prištediti, kakor pri električni. Za razsvetljava in kurjavo znaša torej najmanjši letni izdatek od 4560 kron ali dnevno 12 kron 66 vinarjev.

Pranje perila.

V eni 6 članski rodbini, v kateri je samo najpotrebnejše perilo in ki nima najpotrebnejših posteljnih rjuh

niti namiznih prtov in sploh ne servijet, pri kateri hodijo po leti otroci bosi in odpade pranje nogavic, potrošeno je na leto za milo in sodo (18 po 60 kron, 12 po 20 kron) 1320 kron. To pomeni, da 6 članska rodbina potroši na leto 18 kg mila in 12 kg sode. Razumljivo, a nobena gospodinja ne more s to količino izhajati. To je vzeto za pranje perila enkrat v mesecu, potrebno je pa najmanj dvakrat na mesec. Za 4 člansko družino (z največjo štednjo) bomo vzeli 1 kg mila na mesec po 60 kron (letno 720 kron). K temu je treba dodati na mesec za sodo, za škrob in plavilo najmanj 20 kron, ali 240 kron letno. Celokupni letni izdatek za pranje perila 4 članske družine znaša (pod minimom!) 960 kron ali 2 kroni 67 vin. dnevno.

Ostale potrebe.

Da bi se stanovanje iz zdravstvenega vidika ohranilo v dobrem stanju, je potrebno, da se ga večkrat na leto obeli. Za stanovanje z dvema sobama in kuhinjo je potrebno na leto najmanj 120 kron za apno. Za krtače ravno ista svota od 120 kron letno, če trpi ena krtača dve leti (dnevno 66 vin.).

Za kuhinjsko posodo se mora računati gotov izdatek za nadomestitev tekom leta razbitih posod, krožnikov, kupic itd. Pripeti se slučaj, da se razbije steklo na luči, počši šipa v oknu, vsled vetra ali dežja in jo je treba zamenjati z novo. Če bi za te stvari predvideli le 600 kron letno, mislimo, da smo še daleč pod minimom (dnevno 1 K 66 v.).

Za snago dimnika mora se predvideti najmanj 60 K letno (dnevno 0:16 K). Za druge neoznačene male popravke in za nakupovanja moramo vzeti najmanj 400 K letno (dnevno 1:11 K).

Skupno za vzdrževanje stanovanja vzeli bomo 131 K 41 v., za katero vsoto ne more nam niti eden gospodar reči, da je prevelika, povdarjamo pa, da je še pod minimom in znaša 3 K 60 v. dnevno.

Za vzgojo in šolarino za dva otroka, šolske potrebščine in druga sredstva za poduk je potrebno najmanj 40 K na mesec za vsakega otroka ali 960 K letno. Za splošno izobrazbo odraslih družinskih članov, za strokovne šole, poučno literaturo, knjige, časopise in dnevnike, za poučno predavanja itd. treba je letno najmanj 800 K. Za izobrazbo in vzgojo je potrebno torej letno 1760 kron ali 4 K 88 v. dnevno. Za davke (po novem znižanem davku), druge državne in občinske takse, poštne znamke itd. je treba najmanj 3000 K letno ali 8 K 33 v. dnevno.

Za osebne izdatke izven hiše, darila, podpore, članarina za društva in organizacije itd. potrebno je najmanj 3 K dnevno. To bi znašalo za 300 delavskih dni 1800 K letno ali 4 K 20 v. na delavni dan. Končno se delavcu in njegovi družini ne sme prikriti tudi kakšno posebno dovoljenje. Njemu je potrebno še več nego komu drugemu, da poleti ob nedeljah gre s svojo družino v polje na izlet, na sveži zrak, da včasih gre tudi v gledališče in kino, da svojim otrokom kupi malo sadja ali slaščic. Na izlete se včasih mora iti z železnico ali tramvajem, če se pa gre peš, je potrebno več in boljše hrane, kakor o navadnih dnevih. Če bi ti izleti bili na leto le 15 krat in če bi za eno leto bilo skupaj za vse družinske člane le 10 vstopnic za gledališče ali kako drugo kulturno-prosvetno zabavo, mislimo, da bi to bilo najmanjše zadovoljenje očetu-delavcu, njegovi ženi in otrokom, če vzamemo 730 K letno ali na delavni dan 2 K. To je torej najmanjša vsota, katera se sploh da vzeti.

Kaj še nismo označili.

Za zdravnika in zdravila, za sluz čaj boleznim nismo zaračunali prav nič in to iz tega razloga, ker je že zadnji čas, da se delavcu in njegovi družini zasigura popolnoma brezplačno zdravljenje za slučaj bolezni. V nekaterih slučajih je potrebno, da se delavcu in njegovi družini zasigura v dobro urejeni bolnišnici popolna nega, kakršno zasluži človeški organizem, ki je obolen na produktivnem in za človeško družbo koristnem delu.

Nismo predvideli vloge za pomoč v času brezposelnosti, kajti to bi bila stvar države, katera bi morala za kritje teh stroškov obdavčiti kapital. Razen tega nismo navedli razne druge potrebščine, katere so vsake-mu človeku potrebne.

Kakor je iz dosedanjega razvidno, potrebuje štiričlanska družina (2 odrasla in 2 otroka) najmanj dnevno:

za hrano	K 200.—
za obleko, perilo in obuvanje	» 48.—
za stanovanje, 2 sobi in kuhinjo	» 6.—
za kurivo in razsvetljava	» 12.66
za pranje perila, milo voda in drugo	» 2.67
za snajenje stanovanja in obnovo pohištva	» 3.60
za vzgojo in šolarino za 2 otroka	» 4.88
za davke, takse, poštne znamke itd.	» 8.33
za ohranjanje zdravja, milo, striženje, brigenje, kopanje itd.	» 3.—
za osebne izdatke izven hiše	» 4.20
za mala zadovoljenja in zabave	» 2.—

Skupaj . . . . . K 295.34

Torej dnevni izdatek ene navadne delavske družine je 295 K 34 v. najmanj, ne oziraje se če oče-delavec dobi tega dne svojo dnino ali pa je brezposeln, kar pomeni brez dneve. Letno znaša 107.799 K 10 v. Če bi bil tak delavec plačan z mesečno plačo, potreboval bi najmanj 9893 K 25 v. mesečno, če bi hotel, da v današnji brezmejni draginji nabavi najpotrebnejše človeške potrebe. Če je pa delavec plačan le tedaj ko dela, je pa potrebno, da je njegova plača večja od minima za vsakdanje življenske potrebe in sicer za toliko, kolikor mu je potrebno, da se zasigura za one dneve, na katere ne dela.

Za nedelavne dneve šteli bomo le nedelje in nekoliko večjih državnih praznikov, in recimo, da delavec dela na leto 300 dni, čeprav ni delavca, ki bi bil zoposlen toliko dni. Za teh 300 dni je treba, da zasluži toliko, kolikor je njegov letni izdatek, in to je 107.799 K 10 v. Potemtakem njegova na ta način zaračunana dnina, pri kateri ni predvidena nobena šteditev za slučaj bolezni ali onemoglosti, mora da znaša najmanj 359 K 33 v.

Vzemši v poštev zgolj neobhodno potrebne življenske potrebščine in všteti za nedelavne dni samo nedeljo in 10 praznikov, potrebuje delavec najmanj vsak dan 359 K 33 v. Teh 359 K 33 v. predstavlja danes z ozirom na ceno življenskih potrebščin ono, kar se v socialni ekonomiji imenuje vitalna življenska dnina, to je dnina, ki je delavcu in njegovi družini potrebna, da zasigura nabavo življenskih potrebščin od danes do jutri. — Je-li dovoljeno, da se društveni sistem ustavi edino na zagotavljanju nabave življenskih potrebščin za delavca le od danes do jutri?

Zahvala. Podpisana se zahvaljujem delavstvu rudnika Rajhenburg za nabrani znesek 680 K ob priliki tragične smrti mojega moža. — Marija Witko. Rajhenburg, 4. VI. 1922.

Zahvala. Podpisana se zahvaljujem delavstvu na Raštrejnu rudniku Rajhenburg za nabrano svoto 321 K ob priliki tragične smrti mojega moža. — Ana Krofl. — Rajhenburg, 26. V. 1922.

Vsak človek, če že ni do skrajnosti egoist, bo odgovoril, da ne. Dnina, katera se plačuje delavcem, ne sme biti enaka njegovi najmanjši potrebi, nego vselej večja.

Mi ne bomo govorili o nadvrednosti dela, katerega delavec ustvarja, ki gre v korist obogatitve dotičnega, pri kateremu dela, ker imamo tukaj drugi cilj, da zaračunamo minimalno dnino, ker bi vsaka manjša dnina značila popolno propast za delavca in njegovo družino. Podčrtati moramo, da ima delavec razen vsakdanjih življenskih potreb tudi druge potrebe, katere mora nadomestiti dokler je še mlad, ali pa, da jih nadomesti v starosti, to je v času, ko ni delal ali pa ne bo delal. Radi tega moramo zvišati to življensko dnino na minimum, da bi dobili ono, kar se v socialni ekonomiji reče normalna dnina. Počevši od 15. leta pa največ do 70. leta življenja, če se odračuna čas, v katerem se vsled starosti in onemoglosti ne more delati in čas izgubljen za časa vojne dolžnosti, za kateri ne dobiva delavec plačano dnino, za tako periodo življenja more delavec delati največ 40 let, hrana mu je pa potrebna za 70 let. To je idealen minimum ter bi vsaka statistika pokazala za delavca še boljši rezultat.

Za 40 let je treba, da si delavec prihrani toliko, da bi imel on in njegova žena možnost, da se vzdržujeta še 15 let; tudi v tistem slučaju, če se delavcu potom delavske zakonodaje zasigura mala pokojnina, kajti taka pokojnina nikoli ne bo dala dovolj možnosti delavcu, kateri svoj celi vek ustvarja bogastvo, da svojo starost kolikortoliko preživi človeško.

Ni pretirano, če za dobo življenja, v kateri delavec ne dela od 10. do 15. leta, v času vojne dolžnosti ter za 15 let svoje onemoglosti, da je delavcu treba skupaj 8 K dnevno prihranka, da bi se mogel preživljati v gori omenjenem času, v katerem sploh ne dela. Morda bi se nam reklo, da delavčeva žena mora tudi zaslužiti, delajoč na dnino ali pa na akord, da na ta način prinese nekaj v hišo. Kot odgovor na ta primer naj bo naša tablica za obleko, perilo in obuvanje, kakor tudi ona, za obnovo pohištva. Iz teh tablic je razvidno, da nismo predvideli marsikaterih potreb, na primer: postelje, pokrivala, rjuhe, blazine in celokupno kuhinjsko orodje. Poleg tega se v vsaki delavski hiši drobni izdatki za otroke ali pa za olepšanje domačega ognjišča, katerega privlačnost vpliva zelo na delavsko družino, kakor tudi na vsako drugo in bi o tem marsikatera gospodinja vedela mnogo povedati. To so vse »drobni« izdatki, kateri pod konec mesca izkazujejo veliko svoto. Od žene in matere, katera ostane na domu in dopoldne opravlja snajenje hiše in vzdrževanje reda, ter je zaposlena s kuhanjem jedil, katera v svojem svobodnem času popoldne mora, da marsikaj krpa, enkrat, dvakrat in tudi po trikrat mesečno po 3—4 dneve, da opere in spravi v red perilo, — od take žene se ne more zahtevati, da gre na dnino, akoravno nima nobenega otroka za vzgojo.

Vse, kar se od žene more zahtevati, je, da vzame kako živilo ali drugo ročno delo, katero se da opraviti izven podjetnikove delavnice, na domu, s katerim delom, bi si zaslužila toliko, da krije te »drobne« izdatke, kateri niso v nobenem mesecu manjši od 400 K.

Kot zaključek vsega tega sledi, da dnina enega delavca mora biti najmanj 367 K 33 v. in to je »minimalna« dnina za delavca, katero dobiva le na tisti dan, če dela.

Za tiskovni sklad: Malenšek Jožef 5 D, Kantenekor Lovrenc 5 D, Mičič Anton 3 D, Šlibar Jožef 2 D 50 p, Sekardi Ivan 1 D 75 p, Cepelnik Franc 2 D, Hameršek 1 D, Inglič Karl 1 D 50 p, Renčel Franc 3 D, Šlauberger 2 D 50 p, Zelenko Ivan 50 p. Skupaj 27 D 75 p. Sodrug! Agitirajte za naš list. Zahtevajte po vseh lokalih, da se naroče na »D. N.«!

Razkol v socialistični stranki in — enotna fronta.

Pokrajinsko vodstvo SPJ je izključilo iz stranke nekaj poslancev in drugih članov. Ti izključeni so začeli izdajati nov teden »Zarjo«. Mi se ne mešamo v interne zadeve socialistične stranke, zato to stvar beležimo le kakor kronisti. Ker so pa na obeh straneh funkcionarji strokovnih organizacij, poudarjamo ob tej priliki še enkrat naše stališče k ujedinenju strokovnega gibanja. Na kongresu strok. org. v marcu mesecu t. l. je bil odklonjen predlog, ki so ga podpisale po večini vse ljubljanske podruž. strok. organizacij in ki zahteva predvsem, da se v interesu ujedinenja strok. gibanja prepusti vprašanje strokovne centrale za Jugoslavijo ter vprašanje internacionalne pripadnosti kongresu, ki naj bi bil sestavljen iz voljenih delegatov vseh strokovnih organizacij Jugoslavije, ki stoje na stališču razrednega boja in marksističnega sve-

tovnega nazora. V momentu, ko grozi političen razpor še povečati cepljenje v strokovnih organizacijah, zahtevamo še enkrat, da se uveljavi gorenji predlog ljubljanskih podružnic strokovnih organizacij, ki tvori edino možno podlago za ujedinenje strokovnega gibanja v Jugoslaviji. Natančno besedilo tega predloga smo prinesli v »Del. Novicah« št. 14 od 16. aprila.

Strokovno organizirani delavci Slovenije, ki vam leži ujedinenje razredno zavednega delavstva v Jugoslaviji na srcu, zahtevajte, da se tiste smernice sprejmejo v vaših organizacijah, da se tako ujedininimo najprvo mi v Sloveniji in stvorimo platformo za ujedinenje celokupnega jugoslov. razrednozavednega proletarijata. Kdor hoče enotno fronto, mora za enotno fronto tudi delati. Evo vam poti do enotne fronte.

Dopisi.

Tržič. Zalostno gledam po tej naši tržiški dolini, ki odmeva od joka in stoka tisočernih trpinov. Tu se zida nova tovarna, tam se stavijo nova poslopja. Kdo zida to vse? Pravijo, da Gassner in Glanzmann? Jaz še nisem videl, da bi ta dva gospoda lomila skale in prenašala opeko. Znano pa mi je, da znata dobro izkoriščati svoje delavce, ki jih plačata tako slabo, da že kmalu ne bodo zaslužili niti za sol; in vse te nove tovarne se zidajo oziroma plačajo z vašim delom, sodrugi, za vaše delo vam tovarnar ne plača niti četrtno toliko, kolikor je vredno, zato pa lahko zida nove tovarne in nove palače, saj plačali jih bode vi s svojimi žulji in s svojim potom. Vi ne zaslužite toliko, da bi s žganci in polento nasitili svojo družino. Poglejte jasno svoj položaj! Pomagal vam ne bo nihče, če si ne bode pomagali sami. Rešitev proletarijata bo le delo proletarijata samega. Ne tarnajte in ne vzdihujte, to je za babe, ampak pojdite na delo v organizacije. Neodvisne, močne borbene strokovne organizacije, to je edina naša rešitev. (Proletarec.)

Rajhenburg. Dne 29. maja so se pripeljali sem naši rojaki, ki pod zemljo kopljejo črni diamant za nemški kapitalizem na Vestfalskem. Meščansko časopisje je vedno pisalo, kako strada cela Nemčija in kako težke so tam razmere za ljudstvo, sedaj pa vidimo, da je vse drugače. Mi v naši bogati Jugoslaviji nismo niti v stanu, da bi se do sitega najedli in sebe in družino pošteno oblekli, še manj pa, da bi izlete delali.

Začuden smo se spogledali, ko so začeli izstopati. Očetje z veselimi obrazi v sredini svojih družin, lepo oblečeni, z dobrim belim kruhom, s seboj prinesenim iz Nemčije, preskrbljeni, tudi finančno zasigurani slovenski rojaki, ki bodo v svojih domačih krajih uživali svoj dvanajstdnevni plačani dopust. Izpraševali smo jih, kako se imajo? Odgovor je bil kratek, ne kakor pred vojno, pa sedaj že gre zopet na bolje, toda vi doma imate večjo draginjo, kakor je v Nemčiji! Mi se temu čudimo! Ko smo jim razložili, da stradamo in namesto dopusta se mečejo družinski očetje za malenkosti na cesto, namesto pomoči od vlade proti kapitalističnemu izkoriščanju, imamo prepoved na stavke, obznano, zakon o redu in radu itd., pa so se zelo čudili. Potem smo vprašali, kakšne plače imajo. Rudar z enim otrokom 165 mark na dan (Herrenschicht), akord pride 50 do 60% višje, draginjske doklade za sebe 40 mark, za otroke 5 mark 50, nabavni prispevek 15 mark, vsako leto 12 dni plačanega dopusta in 7 in pol urni delavni čas. To je dnevno 225 mark 50 pf. in pri Trboveljski družbi ima oženjen kopač z enim otrokom 118 kron 50 vin., to je 100% manj kakor naši rudarji v Nemčiji in draginja je tam tudi manjša kakor pri nas. En funt moke stane 13 mark 50 do 15 mark, goveje meso 40, svinjsko 42,

slanina 46, sladkor 18, sol 0:75 (!), kava 100 mark funt, mleko 10, petrolej 15, jedilno olje 75 mark en liter, jajca 3 marke 50 pf. komad, krompir 350 mark 100 kg, fižol 9 mark funt. Obleka prazniška 3000 do 4000 mark, čevlji za praznik 700 in za delavnik 200 mark; razvidno je, da je več glavnih stvari cenejših kakor pri nas! Samec zasluži 4200 mark mesečno in plača za hrano 1800 mark, ostane mu 2400 mark. Samec Slovenec v svoji svobodni državi pri nemškem kapitalistu Trboveljske družbe, koliko ti ostane na mesec za obleko, čevlje, perilo, milo, če se vsak dan pošteno naježi in ob mesecu to vse plačaš? Zaslužil si z nabavnim prispevkom, če si naredil 25 delavnih dni in si kopač, 2141 kron 60 vin. in kadar ti odtegnejo še več stvari (bolniško blagajno itd.)? Živež je tudi malo dražji, ne ostane ti popolnoma nič za vse ostale potrebščine. Sodrugi, trpini ali je mogoče, da naša narodna vlada tako slabo skrbi za svoje ljudstvo, ki je preneslo tako velike žrtve in muke za osvobojenje.

Mnogo se govori o narodnosti, da je vlada narodna itd. in če nemški inženjerji kruto sučejo bič nad slovenskim delavcem, ne pokaže noben tak narodnjak svoje narodnosti. Ravno sedaj se začne pogajanja rudarjev z nemškimi kapitalisti Trboveljske družbe. Javnost, pokaži sedaj svojo barvo, si li za nemške kapitaliste ali za izstradano in obupano, golo in boso delavno ljudstvo, ki je med in po vojni dosti trpelo, in sedaj opravlja najvažnejše delo v državi, ker brez premoga ni prometa, ni dandanes življenja države. V Nemčiji podpira država rudarje proti izkoriščanju kapitalizma, zahteva se eksistenčni minimum, tudi za slovenskega rudarja skrbi nemška država proti nemškemu kapitalistu. V Jugoslaviji podpira vlada nemški kapitalizem ne samo moralno, tudi z bajoneti, samo ako namigne Trboveljska družba, da tem lažje pošilja na milijone dobička na Dunaj...

Te vrstice smo napisali, da bo javnost informirana in, ako jim je res pri srcu slovenska narodnost, je dolžnost tudi moralno podpirati in zakonito ščititi rudarske trpine. Gospodom okoli vladne mize pa povemo, da s takim postopanjem se ne ustvarja in konsolidira država, temveč ruši; širi se namesto ljubezni, sovraštvo in nezaupanje do vlade, raste nezadovoljstvo med ljudstvom, in vlade takega kalibra so v škodo državnemu gospodarstvu in so državi nevarne, ker jo vodijo v pogubo.

Velika razlika je v sposobnosti in volji vladanja v do tal premagani Nemčiji katera nam plačuje vojno odškodnino in v zmagoviti Jugoslaviji. Ponosni smo lahko edino na to, da imamo popolno svobodo stradanja; lahko poginemmo od gladi in tega nam nihče ne bo branil.

Od leta 1921 22. januarja pa do leta 1922 28. januarja smo imeli rudarji eno in isto plačo, in v tem času je narasla

draginja za 120 do 150% pri večini najglavnejših življenjskih potrebščin; sedaj se vrše pogajanja za zboljšanje gmotnega položaja, mogoče bo zopet zagrmelo v meščanskem časopisju, da delamo draginjo. Zato vprašamo, kdo jo je delal celo leto, rudarji ki so trpeli, ali izvozničarji in valutni verižniki?

Več rudarjev iz Rajhenburga.

Javornik. V nedeljo dne 28. maja je imelo društvo »Sokol« razvitje društvenega prapora. Pretežna večina hišnih posestnikov je razobesila svoje zastave, osobito v Javorniku. Med njimi sta bila tudi dva delavca, posestnika, zaposlena v tukajšnji tovarni. Omenjena imata pri vsaki priliki polna usta socializma... Najbolj se pa odlikuje vsem dobro znani »bodoči župan« J. ...., ki je pri prejšnjih občinskih volitvah bil uverjen, da postane župan na Koroški Beli. Kar ni dosegel po delavcih, poskuša sedaj potom svoje zastave, da bi pri tukajšnjih liberalcih dobil ugled, da bi mu pomagali zasesti županski stolček, po kateremu se mu tako sline cede. Delavstvo predobro pozna te vrste ljudi, ki za dobro besedo prodajo značajnost, samo da se okoriste na škodo delavstva in da pridejo do svojih koritov. S tem ljudmi bo treba enkrat obračunati. Delavci.

Kočevje. Gospod inženjer Stock še vedno hodi ponoči s svetilko v žepu in prisluškuje delavcem. Ta gospod tudi misli, da je za Kočevarsko republiko merodajnejši od same pokrajinske vlade, ker neče priznati od vlade potrjene in odobrene organizacije. Ker smo parkrat ožigosali počenje Stocka, Stepšana, Kecka in Kosa, so začeli le ti preganjati delavstvo, posebno pa njegove zaupnike. Tudi so začeli preganjati paznike, ki človeško postopajo z delavci. Tako so vrgli na cesto »Schichtmeister« Haberleja, ki je bil splošno priljubljen pri delavstvu vsled svojega humanitarnega nastopanja. Zakaj, to ne ve nihče, kakor obratovodja Biskupsky in Kos, posebno Kos bo kaj vedel, ki je dejal v pisarni obratnega vodstva, ko se je šlo zavoljo Huberleja, da on (Kos) vrže vsak čik, ki ga dobi od delavcev, neporabljen v stran. ... Tudi paznika Vučkoviča so vrgli na cesto, ter ga sedaj silijo, da mora takoj zapustiti rudniško stanovanje, ne da bi se ozirali na njegove težke družinske razmere. Stock pravi, da ga ne sprejme več v delo, ker je bil baje eno jutro prišel na delo malo vinjen ter se tedaj sprl s Stockom. Dobro, mi odpravimo odredbo Stock-Keck-Stepšana, da pazniki ne smejo hoditi na delo pijani, ampak vrgli so na cesto Vučkoviča, ki je bil enkrat slučajno v takem stanju, dočim ne vidijo paznika Draženoviča, ki je na delu večkrat pijan, kakor pa trezen.

Vprašamo tudi, odkod ima hišnik Mavrovič pravico, da meče delavce iz rudniškega stanovanja; ali misli gospod Mavrovič, da je še vedno Burggendar na habsburškem dvoru? Ker ni mogel sam pregnati sodr. M. Šala, je poslal po orožnike, ki so ga proterali iz stanovanja in mu grozili, da ga bodo špirali. (Priče so na razpolago.) Delavca se vrže na cesto, vrže se ga iz stanovanja in se mu grozi še z batinami in šupom? Ali smo že res v Albaniji?

Vemo dobro, zakaj se nas preganja. Radi bi nam zatrli organizacijo, ker vedo, da je neorganizirano delavstvo brezmočno izročeno kapitalističnemu izkoriščanju. Iz tega vzroka pa se bomo mi še bolj trdno oklenili naše organizacije. Če bo tudi Mavrovič trgal žarnice iz rudarskih stanovanj, kar je že storil, ko ni mogel drugače pregnati delavstva iz stanovanj; mi bomo trdno stali za svojo strokovno organizacijo, ker vemo, da je le v močni strokovni organizaciji naša rešitev. Vsak zase smo slabi, združeni, smo pa nepremagljivi. Zavedni rudarji.

Trbovlje. Nekateri pazniki iz separacije, katerih imena so bila že enkrat v listu objavljena, vedno zabavljajo čez mene, češ, da sem jaz tisti, ki je v listu ožigosal njih grdo ravnanje z delavstvom. Ravno tako me napadajo, da sem spravil v javnost okoliščine, pod katerimi se je ponesrečil ubogi, mladi sodrug Bredovnik na separaciji. Kakor da ne bi bilo v Trbovljah razen mene nikogar, ki bi bil v stanu te stvari poročati v časopis! Če pa mi

slijo, da so tista poročila bila krivična, se motijo, vsaj poznajo cele Trbovlje te razmere na separaciji in oni sami tudi vedo, da je bila vse gola resnica. Gospodje pazniki Kr., Fbj., Kr. II., Prn. in Kr. niso mirovali, dokler me niso, potem ko se jim je posrečilo nahujskati še gosp. nadpaznika Slp., spravili na drugo mesto, čeprav sem boleden in zato pri novi službi velikokrat onemorem. Spravili so mojo ženo in moje tri otročiče ob 300 kron pri vsaki perijodi. So pri nas res nekateri pazniki, ki se niso nikdar nič učili, ki niso nikdar nič trpeli in delali, in od katerih tudi Trboveljska družba dosedaj še ni imela nobenega dobička. Ti ljudje ne znajo drugega, kakor zmerjati ubogo delavsko paro. Postopajo posebno grdo z mladoletnimi delavkami in delavci, katerim nalagajo delo, ki je za njihovo mladost veliko pretežko, jih suvajo in stresajo, s starejšimi se tako ne upajo postopati, zato pa bolj vpijejo. Če vidijo, kako se kak delavec ali delavka muči z vozičkom, mu le redkokdaj pomagajo, rajše se mu smejejo, sami pa se grejejo na soncu kakor martinčki. In pazniki, ki tako postopajo, so ravno oni, ki nimajo o rudarskem delu nobenega pojma, ker za to delo sploh izučeni niso. In niti ne pomislijo, da so sami tudi le vboji, da imajo tudi oni doma žene in otroke in da bo še z njihovimi otroci kdo ravno tako postopal! 19 let že garam za Trb. družbo, 12 let sem bil v jami, sedaj pa, ko sem pohabljen, 7 let zunaj. Svoje zdravje sem zgubil v službi in nisem več za vsa dela sposoben, to lahko dokazem s spričevali, ki so mi jih dali v Ljubljani zdravniki — specijalisti. Če sem pa v pisarni pokazal ta spričevala, ko so me silili k delu, ki ga ne morem opravljati, so me zasmehovali. »Sedaj, ko si že čisto izmozgan, ko si pustil zdravje in mladost v rudniku, pa pojdi ali pogini pri delu,« tako mislijo tu nekateri gospodje. Ker sem bolan, mi pravijo, da sem lenuh in politikar. Seveda, če bi jaz delavstvo tožil in trobil v rog kapitalistov, bi bilo vse dobro, če bi tudi včasih kaj napačnega napravil. Ampak jaz dobro vem, kaj sem dolžan delavstvu, ki me je izvolilo za svojega zaupnika. Vem, da sem le delavec, in da bo delavstvo doseglo boljši kos kruha le v trdni, nepolitični, strokovni organizaciji.

Živela delavska solidarnost!
Živela Zveza rud. delavcev!

Delavske telovadne enote Jugoslavije. Veliki lepaki so nam naznanjali lansko leto meseca avgusta, da se ima vršiti v dnevih od 26. do 28. prvi javni nastop socialističnih delavskih telovadnih ednot v Pragi na Češkem. Velika in sijajna je bila ta manifestacija naših čeških sodrugov, ki so pokazali vsem ostalim narodom, kako delati in vzgajati delavstvo ter svojo mladino, da pridemo konečno do cilja, po katerem tako vroče hrepenimo, do končnega osvobojenja izpod jarma kapitalistične družbe. V kratki dobi dveh let so vzgajali tisoče in tisoče telovadcev, telovadkinj in naraščaja; z nepreglednimi vrstami so pokazali in povedali mogotcem zlate njihove Prage, da delajo ter da živijo neutrudljivo samo za naš edini in sveti cilj, katerega moramo slej ko prej doseči in to je osvobojenje. Tudi letos vidimo velike lepake, ki pa niso jednaki lanskim, ki pa naznanjajo, da bode Sokolstvo imelo svoj praznik. Ljubljana si bode odela praznično oblačilo, kajti v njej sami se ima vršiti manifestacija Jugoslovanskega Sokolstva. Buržuazija dela s polno paro... In ti socialistični delavci? Kaj pa s teboj? Bodeš li spal, ko drugi delajo neutrudljivo! Ne, tudi ti bodeš imel svoj praznik, samo, ako bodeš hotel razumeti pomen tega praznika, tudi ti bodeš imel priliko manifestirati, in sicer tako, da te bodo čuli vsi oni, ki te sedaj zasmehujejo, tudi ti bodeš moral pokazati, da nisi spal, da si čuval nad svojim idealom, ki ga nosiš v srcu. Dne 25. junija 1922 se ima vršiti prvi javni nastop socialističnih telovadnih ednot Jugoslavije. Proletariat na skrajnih severnih mejah ob vznožju Karavank na Jesenicah priredi ta dan. Telovadni odsek izobraževalne zveze »Svoboda« Jesenice in Telovadno in sportno društvo »Sloga« iz Maribora prirede prvo Javno telovadbo v Jugoslaviji. To bode dan, katerega naj si delavstvo vse Ju-

goslavije zapiše globoko v srce, to je dan, ki stopa nova sila socializma na plan, da pokaže svoje delo in voj trud, da pove, da v času najhujše reakcije ne spi, temveč dela neutrudljivo brez hrupa in šuma. Zgodovinski naj bode ta dan in delavstvo iz vrst rdečih bataljonov naj stopi tega dne na plan, da manifestira skupno s tistimi, ki so se trudili, delali, da pokažejo nam vsem ostalim, kako treba, ako hočemo biti močni in veliki kakor naši sodrugi Čehi, Nemci, Rusi itd. Sodrugi, delavci! Sotrpini! Glejmo sami, da bode ta dan res zgodovinski, da pokažemo na ta dan, ko-

liko nas je, nadkriljujmo prireditve buržuaznih strank! Udeležite se kar največ mogoče tega slavlja, osobito podružnice Izobraževalne zveze »Svobode«, katere imajo svoje telovadne odseke in pevske zборе. Počastite ta dan jeseniške in mariborske mlade sodruge, kateri so prvi v socialističnih vrstah v Jugoslaviji pričeli nadaljevati in posnemati delo naših sodrugov Čehov. Vse podrobnosti tega slavlja bodo objavljene pozneje na lepakih in v časopisu. Sodrugi, na svidenje dne 25. junija na Jesenicah! Socialistični pozdrav Delavec.

Dnevne vesti.

Ravnateljstvu bolniške blaginje. V zadnjem času smo dobili več dopisov, kjer se delavci pritožujejo, da blaginjski zdravniki z njimi postopajo surovno. V interesu zavoda samega in prizadetih gospodov je, da se to postopanje spremeni, ker sicer bi morali drugače nastopiti.

Boj bankokratov gre v vsej sili naprej. Ljudstvo vidi sedaj jasno, da so kapitalistične stranke v službi denarnih mogotcev. Zato, da stranka zastopa kapitalistične interese, ji dajejo ti mogotci denar in podpirajo njeno časopisje. Zato bodo delavci, uradniki in nameščenci zapustili te stranke in se pridružili razredno zavednim bojnim četam proletariata. Kdor še sedaj ne vidi celega švindla, ki ga uganjajo buržuazne stranke z narodnostjo in drugimi takimi frazami, da ga preslepijo o svojem pravem namenu, ki je le podpiranje gotove kapitalistične grupe, ki stranko zato plača, je slep in mu ni več za pomagati. Ker so demokrati za vedno uničeni v Sloveniji, iščejo industrialci in bankirji nove stranke, ki bi ali gospodarska ali pa radikalna, v resnici pa ravnotako reakcionarna, kakor mrtva JDS. Ljudstvo bo tem kapitalistom pokazalo vrata, ker sedaj sleherni vidi kapitalistično politiko v sramotni goloti.

Militarizem v Jugoslaviji. Naša vojska šteje 6066 častnikov in 144.223 vojakov. Ako primerjamo predvojno militaristično Nemčijo s povojno Jugoslavijo, bi naša država v svojem največjem militarizmu ne smela imeti več kot 4000 častnikov in 100.000 vojakov. Proti bivši kraljevini Srbiji, ki je imela največ 11.000 vojaštva, pa se današnje ogromno število sploh primerjati ne da. Japonska šteje n. pr. 45 milijonov prebivalcev, je tudi ena militarističnih držav, a je zmanjšala število armade na 209.000. — Orožniško-osebne čete znašajo: Prva šteje 580 častnikov in 20.000 orožnikov, druga 120 častnikov in 11.200 obmejnih stražnikov; skupaj 700 častnikov in 31.200 moštva. — Avstroogrska je imela 500 častnikov in 5000 orožnikov. Sorazmerno bi morala imeti Jugoslavija največ 120 častnikov in 5000 orožnikov. — Vojna mornarica ima 242 častnikov in 4194 mornarjev.

V. A.:

Zgodovina quo vadis? (Konec.)

Vladajoči knezi so nove države organizovali na ta način, da je prejšnja politično in gospodarsko solidarnost patriarhalističnega združnega življenja nadomestili z političnim in gospodarskim robstvom delovnega ljudstva napram tedanjim despotom in velikašem. Proti temu zaslužnjenju delovnega ljudstva so nastopili takozvani Bogomili, ki so z oznanjevanjem čistega Kristovega nauka skušali povrniti ljudstvu staro svobodo. Bogomilska književnost je bila trajna opozicija tudi naši službeni književnosti in srbski državni ideji Nemanjića, pa tudi vsaki drugi državni težnji na osnovi družabnega reda gospodarjev in sužnjev in se je najprva popolnoma ponarodila. To (namreč Bogomili) so bili pravzaprav prvi reformatorji krščanske cerkve v Evropi. Na slovanskem ozemlju je njihovemu nauku dajala hrane težnja za ohranitvijo svobode in starih narodnih navad, katere so, kot poganske ostanke zatirali grški in latinski duhovni in Slovonom vsiljeni novi gospodari, katerim so se približevali tudi naši tedanji velikaši

in bogatini, ki so s prilagojenim krščanstvom vedno bolj sprejemali tudi državne oblike starega rimskega in poznejšega bizantinskega carstva in njegovega družabnega reda. Prvo narodno opozicijo, prvi pojav Bogomilov se je opazilo med balkanskimi Slovani ravno tam, kjer se je organizirala tudi prva država in prva cerkev po starem, bizantinskem načinu — namreč v Bolgariji. To novo oznanjevanje Kristovega nauka s starim krščanskim družabnim redom vzajemnega življenja in družabne enakosti je začel, kakor se pripoveduje cela sekta, katera je že v Simeonovem bolgarskem carstvu vzdignila glavo, čim je po smrti Simeona državna organizacija oslabela in pozneje, v obnovljenem carstvu, predno je to končno podleglo Turkom, je imel še patrijarh Jefimij boje v Bogomili. V Srbiji je Bogomile že Nemanjić nasiloma izkoreninil in jim sežgal knjige. Nato so se izselili v Bosno, kjer so tudi vladarji, bani in kralji bili njihovi pristaši in se je od tam razširil njihov nauk celo do Angleške, ter so rimski papeži vodili cele križarske vojske proti njim, posebno na njih glavno ležišče v Bosni, ali niso jih mogli uničiti, dokler ni padla Bosna

Strokovni pregled.

POZOR!

Stavbinci, ne potujite v Zagreb, ker stoje tam sodrugi v najostrejšem mezd-nem gibanju.

Rudarji, ne potujite v Slovenijo, ker so rudarji v mezd-nem gibanju.

Kovinarska stavka v Celju končana. Po dva in pol mesečni borbi so se vršila preteklo soboto pri celjskem obrtnem nadzorstvu pogajanja med organizacijo kovinarjev in posestnikom tovarne g. A. Westnom.

Pri teh pogajanjih je bil dosežen sledeči sporazum:

1. Opuščene zaupnike sprejme podjetje zopet nazaj v službo.

2. Priznava se uvedba zaupniškega sistema po sledečem redu:

a) v vsakem obratu ali oddelku voli delavstvo po enega zaupnika in namestnika. V oddelkih, kjer se dela ne pretrgano, si izvoli delavstvo vsake stranke svojega zaupnika in namestnika.

b) Zaupniki volijo iz svoje srede predsednika in namestnika, ki ju bo vodstvo obrata smatralo za predstavnike v podjetju zaposlenega delavstva.

c) Zaupniki morajo čuvati nedotakljivost kolektivne pogodbe, posredovati v sporih, ki bi nastali iz delavnega razmerja med vodstvom tovarne in delavci, zastopati morajo upravičene interese delavstva in skrbeti za delavno disciplino.

d) Vodstvo podjetja bo označilo kraj in čas, kjer bo mogel predsednik zaupniškega zbora (glavni zaupnik) periodično sporočati mu želje in morebitne pritožbe delavstva. Glavnemu zaupniku bo vodstvo sporočilo vse pritožbe glede delavstva.

Ta zaupniški sistem bo v veljavi toliko časa, dokler ga ne nadomesti novi, ki je izražen v novem zakonu o varstvu delavcev.

3. Plače delavstvu se bodo zvišale povprečno za 25 %, vendar tako, da bodo dobili najbolj prizadeti tudi do 35 %.

Pri tej točki je izjavil g. Westen, da ima vsled stavke tako ogromno škodo, da mu je za enkrat nemogoče več zvišati, ker bi sicer prišel obrat v nevarnost. Pripravljen pa bo v enem mesecu, ko si podjetje nekoliko odpomore, zopet zvišati za kakih 20 %.

4. Podjetje se zaveže, da bodo sprejeti v službo vsi delavci, ki so bili pred stavko uslužbeni.

G. Westen je dalje zagotovil, da bo izdal za svoje delovodje, mojstre in predelavce strog ukaz, da vsled stavke ne smejo nikogar preganjati.

Vodstvo podjetja bo sodelovanju zaupnikov sestavilo listo novih plač in sestavilo novo pogodbo.

Ta dogovor je bil stavkujočim na shodu pojasnjen, na kar je sledilo glasovanje.

pod Turke (1463). Kakor se sodi, se je takrat ravno ta naš živelj najbolj poturčil in ustvaril jedro današnjih naših muslimanov v Bosni in Hercegovini.

(Jovan Živojinović: *Srbska in hrvatska književnost*, stran 156 do 157. Izdaje Srbske Matice v Novem Sadu 1910.)

Ta borba med tedanjimi vlastodržci in Bogomili je utonila v turškem in nemškem navalu in danes, ko je turški in nemški jarem razbit, se ta boji pojavlja zopet v pokretu kmetijskega in industrijskega proletariata proti kapitalistični buržuaziji. In kakor v srednjem veku, tako se tudi dandanes izigrava državo, narodnost in prosvoto, te stare narodne »svetinj«, le v interese posameznih družabnih slojev; in kakor se je srednjeveške Bogomile z brahijalno silo zatiralo in njihove spise požigalo, tako se tudi moderne Bogomile zatira z brahijalno silo »Obznan« in progonov, ter se njihove spise konfiscira in uničuje; in kakor takrat, tako tudi danes ta ubogi, večni »narod« trpi in umira, enkrat pod domačim, drugi pod tujim jarmom za »krst častni in slobodo zlatno«. Zgodovina, kam pelje tvoja pot? Od antisifone Rim—Bizanc smo srečno prišli

Za nadaljevanje stavke je glasovalo 60 %, za konec stavke pa 40 % navzočih stavkarjev.

Ker je po pravilniku kovinarske organizacije za stavko treba 75 % glasov in ker je bila udeležba stavkujočih na shodu precej nepopolna, je bil na podlagi tega glasovanja proglašen konec stavke.

Z delom se prične v torek 6. t. m.

Stavka je izbruhnila v rudniku Vrdniku vsled neznosnih gospodarskih razmer.

Mezdno gibanje mornarjev v Jugoslaviji je vsled solidarnega nastopa imelo velik uspeh. Častniki so dosegli 20 %, delavci in mornarji do 60 % zvišane mezde. Uspeh je v prvi vrsti sad enotnosti, solidarnosti in — organizacije.

Pozor! Mizarji, kolarji, kovači, ple-skarji, ključavničarji in tesarji. — Res, težavno je življenje današnjih dni. Pa ne, da bi si kdo mislil, da gre delavcem slabo, kaj še; temveč priganjačem! Pogledimo na primer tovarno Keršič v Spodnji Šiški; tam jim prede že prav za nohte, ker v kratkem ne bodo imeli nobenega delavca več. Torej, sodrugi! Kdor hoče spoznati dobrodušnega obratovodjo Zamečnika, mu je delo na razpolago, ker je že itak skoro več priganjačev kakor delavcev. Tam se sprejme več prvovrstnih moči, ki niso tako občutljivi ter so že navajeni jesti odpadke in blato, da bode omenjena tovarna še večkratna milijonarska družba. — Na intervencijo osrednjega društva lesnih delavcev radi zadnjega povišanja plač se je gosp. ravnatelj prav posmehljivo izrazil, češ, pri meni so delavci zelo zadovoljni! — Kdor se torej počuti nezadovoljnega, naj sprejme v omenjeni tovarni delo, pa bode takoj zadovoljen. Še enkrat, vsi v tovarno Keršič, ki hočete podpirati kapitaliste!

Prekmurški poljedelski proletarijat živi v groznih gospodarskih prilikah in bo, če ne dobi izdatne vladne podpore, letos zavlada v teh krajih lakota. Iz Prekmurja je hodilo popreje okoli 40 tisoč poljedelskih delavcev delat na Ogrsko, kjer so dobivali mezdo v žitu vsled skrajno nesocialnega postopanja mažarskih in naših carinskih uradov; in je to delo onemogočeno, ker ne smejo zaslužnega žita pripeljati domov. Nemška vlada je bila pripravljena, da jim preskrbi delo v vzhodni Nemčiji, ali stvar je onemogočilo birokratično postopanje visokih uradnikov našega socialnega ministrstva. Skrajni čas je, da se tem trpinom pomaga. Ob istem času, ko v Prekmurju grozi glad tisočim brezposelnih poljedelskih delavcev, pa naroča g. minister n. r. Anton Kristan za Belje 2000 poljedelskih delavcev iz — Češkoslovaške s pomočjo naše vlade. In tako brezglavje se pri nas imenuje — socialna politika.

do dissonance Pariz—Moskva; kako daleč je še do obljubljenе dežele — do Jeruzalema, svetega mesta miru in sprave? Vstani, Mojzes, da nas popelješ iz te puščave!

Delavec.

Ti si bog! In vendar črv, tako majhen se mi zdiš, liki bilka trave. Brez moči in miru drviš, se pehaš med skalami črnega diamanta dneve, vse noči, A vendar, bog; saj ustvarjaš domove mogotcem in zidaš njih stan, s svojimi žulji. Da spal bo lahko na pernici mehki, on, ki nima skrbi za tvoje gorje, ne ve, kaj tebe muči srce... Saj tvoje trpljenje mu je nepoznano. Jeli si, bog? Ne nisi, le črv. Ti moraš bit' bog! znaš ustvarjati, spajati drugim bogastvo. Glej nase, ustvari iz sebe človeka. Vrzi raz sebe jaredom tisočih let, dedni jarem pradedov tlačanov. Takrat boš človek. Takrat boš bog.

Davorin.